

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 21.

V Gorici, dne 3. novembra 1906.

Pečaj 11.

Vredimo si hlev!

Če hočeš imeti od živinoreje dobiček, daj ji primeren hlev! Mi smo videli po naši deželi že mnogo hlevov, takšnih pa, ki bi v resnici vstrezali namenu, videli smo prav malo. Večinoma so naši hlevi zaduhli, zamazani, temni prostori, kjer vlada hud smrad, živina tiči do šišk v blatu a n ti se ne razločuje v njih ne vola ne krave. V takih prostorih ne bo vspevala živina in krmi jo še tako dobro.

Marsikateri naš kmet zna že, da je dober hlev prvi pogoj v živinoreji, saj je čital to že večkrat v našem listu. Zato se je odločil, da svoj hlev temeljito obnovi, toda on odnaša in odnaša. Lani ni imel denarja, letos ne more dobiti mojstra, prihodnje leto bo imel drugod preveč opravila itd. Tako bo šlo leto za letom a živina ostane tam, kjer je bila — v zamazanem brlogu.

Kmetje! Mi poznamo vaše križe in težave. Večino izmed vas davijo od vseh strani in tirjajo denar, katerega pa vi nimate. Komaj, da se vzdržite na posestvu in sreča le, da vas ne zapode izpod strehe. V takih slučajih, seveda, ne boste tako nespametni in si zidali moderne nove hleve. H temu vam mi ne svetujemo. Toda prijatelji! Menite, da ste s tem opravičeni, in da vam ni treba o stvari dalje misliti? O ne! Vaš hlev se dá gotovo še tako vrediti, če tudi za silo, da dobi živina v njem prijetno domovanje. Le nekoliko dela je treba, pa bo šlo.

Sedaj se bliža zima in s zimo se bližajo deževni dnevi, ko ne boste imeli na polju in v vinogradu nič opraviti. Mesto,

da bi presedeli tako vreme ob peči ali na ognjišču, hodite v hlev in začnite z delom najprej pri stropu (gornjem podu). Vzemite si dobro metlo — ta priprava se dobi menda pri vsaki hiši, četudi se tu pa tam premalo rabi — in pometite strop in nato hlevske stene (zidove). Če je strop slab, popravite ga, kakor morete in znate! Nato vzemite nekoliko vapna, peska in vode, pa vse vkup zmešajte, da se napravi blato, kateri pravijo zidarji malta. S to malto zamažite nato razne odprtine in luknje po zidovih. Pod stropom, živini nad glavo pa napravite s štango ali s pikonom majhno luknjo, da vtaknete lahko roko skozi njo. Enako luknjo napravite na drugi strani hleva, toda pri tleh, okoli 30 cm od tal. Ti luknji služita za zračenje hleva.

Ko pridete do oken, vrzite gnoj, s katerim ste jih najbrže zatakneli od njih ter spravite ga na gnojišče. Če so zagrnjena okna z deskami, odstranite pa te. H oknu oritiče steklo in nič družega; če pa tega ni, si ga morate pripraviti. Toliko drobiža se bo vendar dobilo pri hiši, da se lahko kupi par steklenih šip. Kdor pa še toliko nima, temu seveda ni pomagati in njemu ni potreba, da ima hlev. Če le mogoče, naj se postavijo v okno dvojne šipe, ker se ohrani s tem pozimi v hlevu lažej gorkota. Da morajo biti šipe pa tudi v resnici prozorne, o tem ne bi bilo treba vsem praviti, toda to povemo samo nekaterim, ki jim ne pade nič v glavo, če se jim ne povē. Prozorne šipe dosežemo, če jih s čisto vodo operemo. Ako šo šipe močno zamažane, moramo jih prej prevleči z vapnom, drugače ne spravimo nesnage ž njih.

Morda nima ta ali oni hlev dovolj oken. V tem slučaju zvrtni je treba še eno ali dve ali pa že obstoječe zvečati. V hlevu mora biti tako svetlo, da vtakneš v njem brez napora nit v šivanko.

Ko ste stene „zaflikali“ in okna deli v red, pobelite dvakrat ali pa tr krat zaporedoma strop, grede in stene. Nato lotite se dela pri jasliah in vratih. Nočemo vam predpisati, kaj napravite, marveč rečemo samo, da naj bodo jasli take, da se živina pri njih ne pokvari in v njih piča ne zastaja. Vrata pa morajo biti taka, da ne zaprejo samo živine v hlev, marveč tudi zrak. Za prezračevanje naj služijo po zimi zračnice!

Tudi s tem boste v kratkem gotovi. Zunaj je še vedno slabo vreme, zato kar naprej z delom! Lotite se tlaka! Če pride

komu voda v čevelj, mu ne dé dobro, pravijo, tako ne dé tudi živini dobro, če tiči vedno v blatu in mora v tem blatu celo ležati. Taka živina oboli prej ali slej. Pa ne samo oboli, marveč tudi shujša se, da je podobna smrti. H sreči, da gonijo pri nas živino vsaj poleti na pašo in se tu nekoliko opomore. Ako bi morala ostati živina nekaterih naših kmetov vedno v hlevu, potem bi se že davno ne pečali z živinorejo. Zato poskrbite, ljudje božji, da dobi vaša živina suho ležišče! V ta namen izkidajte najprej gnoj iz hleva. Če zajmete nekoliko zemlje, ali kar je pod gnojem, tudi nič ne dé. Ko ste to napravili, zagrnite po staji za pet prstov na debelo ilovice — dobi se povsod — in na to postavite kamenite plošče, kjer se lahko dobijo, ali pa, če teh ni, zabijte vsaj v ilovico kakor pest debelo, okroglo kamenje iz reke. Tlak mora viseti proti zadnjemu delu staje za par prstov, da se odteka gnojnica nazaj. Na sprednjem delu staje niti ni treba postavljati kamnja, ker ni tukaj nikdar vlažno. Še boljše nego kamenje, bi bil tlak iz betona (spodaj 5 *cm* na debelo: 4 dele peska, 1 del cementa ter mnogo vode, na vrhu za $\frac{1}{2}$ *cm* na debelo: 1 del peska, 1 del cementa in voda.) Zadej za stajo napravi naj se iz ilovice ali iz betona jarček, ki odvaja gnojnico iz hleva h gnojišču.

To delo bi morali letos in sicer koj v jeseni vsi naši kmetje, majhni in veliki, sami napraviti. Stroškov ne bodo imeli skoraj nobenih, a za majhen trud imeli bodo velikanski dobiček pri živini. Nobenega nočemo siliti, naj dela, rečemo pa, naj se nikdo ne toži radi svoje revščine, dokler ne vredi vsaj na popisan način svojega hleva, kajti v tem slučaju si je sam kriv svoje revščine. Št.

Pretakanje vina.

Najbolj važno opravilo pri vinu je pretakanje in zalivanje. S pretakanjem dosežemo dvojni uspeh: vino ločimo od drožja in drugih iztrebkov, ki preidejo radi v gnilobo ter ga spravimo s zrakom v dotiko, s čemur dosežemo, da bo bolj čisto in

okusno. S zalivanjem branimo vino očetnega vrenja in kana ali cveta.

Če pogledamo nekoliko po naših kletah, dobimo v tem oziru mnogo pogrškov. Nekateri naši kmetje pravijo, da daje drožje vinu moč, zato se ne sme pretakati, drugi trdijo, da vino s pretakanjem ošibi, tretji se pa pritožujejo, da se pretočeno vino zmoti. Vsa ta mnenja so kriva. Res je, da daje drožje vinu opojno moč, toda to dela samo toliko časa, dokler je v moštu še sladkor. Ko je pa spremenilo drožje tega v alkohol in ogljenčevo kislino, ko je toraj drožje svoje delo dokončalo, odstranimo ga, ker se bo pričelo v nasprotnem slučaju samo razkrajati v snovi, ki dajo vinu neprijeten okus in duh. Za nekoliko časa začne namreč drožje v vinu gniti in z gnitjem se pomnožijo v vinu tudi take glive, ki prouzročajo potem razne vinske bolezni, kakor birso, grenkobo, vlečenje itd. Zato je v kletarstvu jako važno, da ločimo vino, ki je povrelo, čim prej od drožja.

S pretakanjem izgubimo sicer nekoliko ogljenčeve kisline iz vina in zato se zdi vino koj po pretakanju nekako zvešeno. Da bi pa izgubilo vino s pretakanjem moč, to je alkohol, tega ni še nikdo dokazal. Vino ostane toraj s pretakanjem vedno jednako močno. Ko se vino nekoliko vleži, napravi se v njem nova ogljenčeva kislina (zrak, kakoršen se nahaja v sodovki ali šifonu) in vino ima spet osvežujoči okus, kakor ga je imelo prej.

Trditev, da se vino po pretakanju zmoti, je samo iluzorična. Ko pride namreč mlado vino s zrakom v dotiko, spoji se zračni kislec z beljakovino, ki je v vinu raztopljena in ta se strdi. Strjena beljakovina napravi v vinu nekako meglo. Ta megla pa začenja v par dneh padati proti dnu posode in s seboj povleče na dno tudi mnogo drugih tvarin, ki plavajo po vinu. S pomočjo strjene beljakovine vino toraj prav za prav čistimo. Gornja trditev je toraj resnici ravno nasprotna. Beljakovino pa je treba čim prej spraviti iz vina, kajti, dokler se nahaja ona v njem, ne bo vino nikdar dovolj stalno in se bo vedno motilo.

Ti izgovori, zakaj vina ne pretakamo, so toraj prazni. Kdor se po njih ravna, ta si dela sam sebi škodo. Res pa je, da se poizgubi s pretakanjem nekoliko vina, toda to je v primeri z dobroto, ki ga dobi vino, malenkostna škoda. Bolj važen je izgovor, da nimamo za pretakanje pripravne posode. Če ne mo-

remo si pomagati drugače, odtočimo vino v bedenj (plavnik) in ko izpraznimo in operemo sod, v katerem je bilo prej vino, pa ga spet z njim nalijmo. Vino ne izgubi prav nič, če je nekoliko ur na zraku. V tem slučaju moramo seveda poskrbeti, da sod z drugim primernim vinom zapolnimo.

Najbolj važno je pretakanje vina v prvem letu. Mlada vina pretočiti je vsaj trikrat ali štirikrat v letu. Prvo pretakanje, ko ločimo drožje od vina (presnemanje), se mora vršiti kmalu potem, ko je ponehalo vrenje, kar se dogodi navadno prvo polovico meseca novembra. Sedaj bo toraj kmalu čas za to delo. Vino, ki ni še popolnoma povrelo, pusti naj se na drožju več časa. Vsaj do konca januarja pa je treba vse mlado vino presneti.

V drugič je treba vino pretočiti, predno se začne klet razgrevati, to je meseca aprila. V razgretem vinu začela bi se namreč lahko gošča na dnu posode razkrajati ter nato vzdigati. S tem bi se vino pomešalo z drožjem in bila bi največa nevarnost, da bi se vino zbirdsilo. Pretakanje okoli velike noči je zato posebno važno. V tretjič je pretočiti vino enkrat poleti (julija ali avgusta) a četrtič, če je še kaj vina, v novembru, ko se je klet ohladila. Nadaljna leta je dovolj, če pretočimo vino vsako zimo.

Marsikateri naših vinogradnikov prišel je v slabo navado, da dodaje vinu, ko ga pretaka, nekoliko špirta, z namenom, da bo vino bolj stalno. Ta pa oni vrže na lodrico desetih hektov mogoče po 1 ali 2 litra tega dodatka. Ta malenkost ne pripomore skoraj nič h stalnosti, pač pa pokazi dostikrat dobro kapljico s svojim neprijetnim duhom. Kupci se radi tega branijo takega vina, ki smrdi po špirtu. Mi priporočamo vinogradnikom, ki imajo slabotna vina, naj zasade nekoliko več takih trt, ki dajo bolj sladko grozdje, kakor je laški rizling, grganija, veltlinec, ortliber, burgundec itd. S tem si na najbolj naraven in najbolj priprost način zboljšajo ostali pridelek in ne bo jim treba dodajati špirtov. Sicer pa zamoremo ohraniti tudi slabotno vino, če skrbimo, da bo klet poleti dovolj hladna in čista, posoda zdrava, vino zapolnjeno in redno pretočeno. Kdor ne skrbi za te pogoje, proda naj vino rajši po zimi, četudi ga dá bolj po ceni, kajti boljše je dobiti za nje nekoliko, nego nič.

Št.

Nekoliko o vzgoji telet.

Razstave goveje živine, ki se prirejajo sedaj v raznih krajih naše goriške dežele, kažejo dovolj jasno, da nismo še v živinoreji na tisti stopinji, na kateri bi morali biti z ozirom na važnost, ki jo ima ta v našem kmetijstvu. Temu se ne smemo pa niti čuditi, če pomislimo, kakšne nazore imajo nekateri naši posestniki o vzgoji telet in mlade govedi.

Komaj zagleda tele beli dan, pa že mora občutiti trdo gospodarjevo pest. Teletu ni dano zavetje svoje matere, marveč gospodar ga zapre za posebno ograjo ali pa ga priveže z vrvjo h jaslim. Niti prvega mleka, ki je namenjeno edino le teletu, mu skopa gospodinja ne dovoli, marveč ga vrže rajši prešičem ali ga dá popiti kravi. Ona ne vé, da ima to mleko posebne snovi, ki tele sčistijo in želodec okrepijo. Od početka se pripušča tele sicer po nekolikokrat na dan h kravi in se mu dovoli mleka, kolikor ga more popiti, po osmih dneh, ko je mleko tudi v kuhinji ali v mlekarni uporabno, pa se začne ž njim varčiti. Teletu se vedno več odvzema a koncem četrtega ali kvečemu šestega tedna odvzame se mu ga popolnoma. Sedaj žri ubogo živlnče seno ali pa pogini. Tele se zato od tega časa jako shujša. Že mnogo telet sem videl, ki so bila več vredna po četrtem tednu, nego po dveh, treh mesecih starosti. To skoparenje z mlekom se hudo maščuje na živali.

Drugod po svetu, kjer je živinoreja na viši stopinji, ne delajo na ta način s teleti, ki jih mislijo vzgojiti. Na Nemškem, v Švici, na Holandskem, na Angleškem ali celo v naši Farlaniji odberejo za vzgojo samo najlepša teleta. Naši posestniki taka teleta navadno poprodajo, ker jim jih plača mesar nekoliko boljše. Tudi pazijo v onih deželah na to, da sta oče in mati brez pogreškov in imata samo dobre lastnosti. Pri nas ženemo kravo h onemu juncu, ki je najbolj poceni in ne gledamo na kravo, kakšne lastnosti ima. Kar ne moremo prodati, to navadno vzgojimo. Zgoraj omenjeni kmetovalci pustijo teletu do zvršenega 3. meseca vse mleko, juncem pa pustijo mleko celo do šestega meseca. Mi pustimo teletu, kakor že zgoraj povedano, kar ostane po molži in še to samo 1 ali 1½ mesec. Na Krasu so v tem oziru nekoliko bolj „galantni“ in pripuščajo tele več

časa, toda le potem, ko mleko odmolzejo. V gornjih deželah tudi ne privezujejo telet prve dni po porodu posebej, marveč jih pustijo pri kravi, da vživa mleko večkrat na dan, ker ima mlado tele še majhen želodček in ne more naenkrat mnogo zavžiti. Oni pomolzejo samo ono mleko, kar ga ne more tete popiti. —

Temu ali onemu se bodo zdeli smešni kmetje, katere opisujemo, ker zametajo toliko mleka, toda povemo naj jim, da imajo od tega tudi dobičke. Sam sem bil priča, ko je zahteval furlanski kmet za 6 mesecev starega bikca na razstavi v Červinjanu pred dvema letoma 800 (reci osemsto) kron. Pa je bil tudi v resnici lep! Na Nemškem mora doseči tele s $\frac{1}{2}$ letom 300 do 380 funtov, z enim letom 500 do 600 funtov, z $1\frac{1}{2}$ letom 700 do 800 funtov, z 2 leti 900 do 1000 funtov. Leto star bik ne sme tehtati manj od 700 funtov. Naša teleta ne dosežajo niti četrtime. Ker so se pa že v mladosti pokvarila, zato ni tudi v starosti nič iz njih. Povem vam, dragi kmetovalci, da je za razvoj živali prvo leto življenja najbolj važno. Če boš tele prvo leto dobro oskrboval, smeš skoraj z gotovostjo upati na lepo kravo ali bika.

Dandaneš ne puščajo po večini v naprednih deželah telet pri materi, marveč jim dajejo namolženo mleko. S tem odmerijo teletu natančno mero in tele se ne prenaje in tudi ne ostane lačno. Mleko je dati pa koj po molži. V ta namen rabijo posebne posode, ki se obesijo v ograjen prostor, kamor zaprejo teleta. Te posode imajo ses iz gumija, za katerega tele vleče. Teletu se ne sme dati mleka v škafu, da ga pije, kakor vodo, ker bi povzročalo to lahko boleznii v želodcu in v črevesih. Kedar namreč tele sesa, napravljajo se pene in stem pride mleko s zrakom v dotiko, kar je za prebavljanje posebno važno. Dojilno posodo priskrbi lahko vsakomur „Gor. kmet. dvuštvo“ za 9 K. Kedar rabimo te posode, skrbeti moramo, da bodo vedno snažne. Zato jih je treba pred vsako rabo oprati z vročo vodo.

Gotovo vstrežemo temu ali onemu, če mu povemo tudi, koliko mleka dajejo kmetovalci drugod teletu v posode. Vzemimo si za vzgled Algajce, ki so izvrstni živinorejci in so razmere tam našim najbolj podobne. Oni dajejo teletu mleko do 15.

tedna in sicer začnejo tele z devetim tednom polagoma odvajati ter priučevati na drugo pičo. Oni dajejo mleka:

od	1. do	4. dneva	4 krat	na dan	po	$\frac{3}{4}$ litra,	skupno	na dan	3 litri
>	5.	>	8.	>	4	>	>	>	>
>	8.	>	14.	>	3	>	>	>	>
>	14.	>	56.	>	3	>	>	>	>
>	56.	>	70.	>	3	>	>	>	>
>	70.	>	84.	>	2	>	>	>	>
>	84.	>	130.	>	2	>	>	>	>

Od 56. dneva (8. tedna) dalje nadomeščajo Algajci manjšo množino mleka z ovseno moko, lanenimi tropinami in s svežim posnetim mlekom. Kdor ima posnemalnik in posne mlje ž njim mleko, zamore tele tudi z osmim tednom popolnoma odvaditi na tolsto sveže mleko, zato pa mu mora dajati temveč posnetega mleka in nekoliko lanenega semena ali lanenih tropin. Seveda je treba polagati teletu tudi dobro seno, da se nanj privadi. Mi priporočamo našim kmetovalcem, naj čim bolj posnemajo Algajce in videli bodo, da bo njihova živina v kratkem vse drugačna, nego je sedaj. Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Letošnje vinsko vrenje. — Letošnji mošt je bolj hitro povrel, nego druga leta. Ljudje pravijo zato, da je bilo grozdje manj sladko. Temu pa ni tako. Da se ni ohranil mošt letos toliko časa sladek, kakor druga leta, je uzrok v letošnjem bolj gorkem vremenu ob trgatvi. Na sploh je imelo letos grozdje 2 do 3 odstotke več sladkorja kot lani. Samo tam, kjer je pritisnila huda suša in se je grozdje nekako oparilo, zaostalo je tudi grozdje v sladkobi. Ker se je vrenje mošta letos naglo dovršilo, upamo, da bo letošnje vino bolj stalno, nego lansko.

Grozdjiče bi dajalo temu ali onemu našemu gospodarju lahko lepe dohodke. Posebno zapuščeni vinogradi bi se lahko posadili s tem grmičjem. Ker zori grozdjiče pri nas tudi cel mesec prej, nego v severnih krajih, zato se navadno prav dobro in lahko prodaja. Najboljši čas za sajenje grozdja sv. Ivana, kakor mu tudi pravimo, je sedaj v jeseni. Zemljo je treba v ta

namen okoli 30 *cm* na globoko prekopati ali preorati in v njo se zasade v vrstah sadike ali, če teh nemamo, kolči ali potaknjenci. Vrste naj bodo okoli 1½ *m* narazen a grm do grma 1 *m*. Sadik in kolči ne smemo zasajati tako globoko, kakor zasajamo navadno trtne bilfe, marveč zadostuje, če pridejo 10 *cm* v zemljo. Dandanes imamo jako mnogo vrst grozdjiča n. pr. ono z rudečim grozdem: šampanjsko, kavkaško, črešnjevo, holandsko, cesarsko itd., z belim grozdem: holandsko, prozorno, debelo, kraljica Viktorija itd. Da bomo dobili čim bolj debele in lepe jagode, moramo grozdjiče tu pa tam obrezati ali vsaj pomladiti.

POROČILA.

Kanalska posojilnica dovolila je za nagrade na razstavi goveje živine v Kanalu 200 K, za kar se more ji izrekati tu javno priznanje.

Razstave goveje živine se bodo vršile: 6. nov. v Romansu, 8. v Kanalu, 10. na Cesti pri Sv. Križu, 12. v Gorici (živinski trg), 14. v Sežani in 16. v Komnu. Začetek razstave ob 8. zjut. Kmetovalce vabimo naj se v obilnem številu vdeleže razstav ter naj izražajo tu svoje želje in svoja mnenja.

„**Kmetijska družba za Trst in okolico**“ naznanja, da oddá na rejo za sedaj dva para preiščjih plemenjakov jorkširske pasme. Kdor bi jih želel vzeti na rejo, naj se prihlasi najdalje do 25. novembra t. l. v društveni pisarni, ulica Galatti 12. II., kjer bo izvedel dotične pogoje.

Vinarski shod priredi kranjski odbor avst. društva za varstvo vinarstva dne 18. nov. t. l. ob 9½ predpoludne v dvorani mestnega doma v Ljubljani.

Vinska razstava v Ljubljani bode dne 17., 18. in 19. t. m. v veliki dvorani „Mestnega Doma“. Otvoritev je 17. ob 5. pop. Kdor misli razstaviti svoje vino, pošlje naj od vsake vrste vsaj 25 steklenic, če so vina dragocena, od navadnega in letošnjega viná pa sodček od 50 do 60 litrov ali več franko na naslov

c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani najkasneje do 10. novembra. Kakor se nam sporoča iz Ljubljane, sprejemala se bodo z Goriškega samo vipavska vina. Vinskega trga, o katerem smo poročali, ne bo.

Poskušnje z umetnimi gnojili. — One gospode, katerim smo dali brezplačno umetna gnojila v namen, da poskušajo njihovo moč na krompirju in na turščici, prosimo, da poročajo o uspehu.

Letina v Dalmaciji je za tretino manjša od lani. Grozdje je bilo letos jako dobro in stari ljudje se že davno ne spominjajo, da bi bilo to tako zrelo in zdravo. Vino je zato izborno ter ima 12—13 % alkohola. Cene vinu so prilično dobre. Oljke so slabo obrodile. Samo ob morju po nekaterih krajih boljše. Lanskega olja je še dosti na razpologo in se prodaja po 80—90 K kvintal. Letošnje leto ni na sploh slabo za Dalmatince.

Razstava govejo živine v Tolminu dala je pravo sliko tamošnje živinoreje. Na razstavo prignala se je živina iz celega okraja in sicer približno 110 glav na številu. Med temi je bilo 17 bikov in bikcev, ostalo se bile krave in junice. Zanimanje za razstavo je bilo precejšnje, vendar ne tako, kakor bi moralo biti za okraj, v katerem je živinoreja največega pomena. Večina kmetovalcev se je zbalo kritike, zato so ostali s svojo živino doma. Teh predsodkov ne bi smelo več biti, kajti brez kritike ni nikjer zboljška. Najlepša živina ni toraj prišla na razstavo, kajti mi vemo prav gotovo, da bi vstanu tolminski okoličani več pokazati, nego se je tam videlo.

Ta razstava je pa tem večega pomena, ker je pokazala živino, kakoršna je v resnici okoli Tolmina. Za razstave po drugih deželah se navadno že v naprej odbira živino in h razstavi dopušča se samo odbrano. Tu sèm pa je prignal kar je kdo hotel. Zato nam bodo pač oprostili razstavljalci in drugi tolminski kmetovalci, če povemo tu javno pogreške, ki smo jih najbolj pogostoma opazovali na njihovi živini. To ne delamo, kakor bi morda kdo mislil, da bi Tolmince grajali, marveč radi tega, da spoznajo kaj jim je storiti, da se njihova živinoreja povzdigne.

Na sploh je pokazala razstava v Tolminu, da je rudečebelobelo cikasta živina tod najbolj priljubljena. Z malo izjemo bila je skoraj vsa razstavljena živina teh boj. Barva belanskega ple-

mena, katero se tod že desetletja vpeljuje, se je toraj precej podedovala. Ne pa tako telesna oblika živine. Živali, pri katerih se ne bi moglo gledé telesne oblike prav nič grajati, bilo je na razstavi prav malo. Glavni pogrški so bili: upognjen hrbet, ozka prsa, ozek križ, ob križu vzdignjen rep, najbolj pogost pogršek je bil pa v zadnjih nogah, ki sta bili v skočnih členih navadno preveč stisnjeni. Ti pogrški niso bili videti samo pri kravah, marveč tudi pri bikih, iz česar pač lahko sprevidimo, od kod izvira zlo. Dobrih bikov je za tolminski okraj krvava potreba in brez teh bo vsako nadaljno delovanje nemogoče.

Kolikor se je na razstavi videlo, premaguje okoli Tolmina belanska kri. Čistokrvne belanske živine bilo je pa na razstavi malo. Ljudje so se pritoževali, da ima beljanska živina malo mleka, kar je tudi gola resnica, nasproti stari tolminski pasmi. Ta poslednja pasma pa je telesno preveč pohabljen, da bi se mogla za nadaljno plemenitev priporočati. Teleta od te pasme so majhna in tudi telesni razvoj je prepočasen. Sicer pa bi morali odločiti tolminski posestniki sami, česa naj se poprimejo. Vsekako bi morali bolj paziti, da odpravijo razne telesne hibe, bodisi na čisti belanski pasmi, na križani in tudi na domači. Pri tem pa morajo gledati tudi na mlečnost. V bodoče naj vzgojujejo toraj teleta samo od takih mater, ki so brez pogrška in dajejo poleg tega mnogo mleka. Če bodo pa vsi tako mislili kakor oni, ki je kričal na tolminski razstavi, da se za denar vse prodá in dajali najlepša teleta tržaškim mesarjem, kar pa ne morejo prodati, to si ohranijo za pleme, potem je škoda za vsaki krajcar, ki se potrosi za povzdigo živinoreje na Tolminskem. Hvala Bogu, da se dobi pa tudi tod mnogo razsodnih kmetovalcev, ki bodo na prihodnji razstavi pokazali, da znajo ceniti dobre nauke.

Da trpi živina okoli Tolmina jako mnogo v zanemarjenih hlevih, to se je na razstavi tudi lahko videlo. Malokatero žival si dobil s snažnimi parklji. Skoraj vse so bile pokrite do šišek s kravjim blatom a ob straneh se je še dobro poznalo, da se je blato trgalo s kože šele pred par dnevi. Tolmincem priporočamo v prvi vrsti, naj čitajo naš današnji prvi članek.

To smo hoteli povedati z namenom, da zadenejo naše besede na dobro stran. Prihodnjič bomo poročali tudi o drugih razstavah.

Darila in nagrade na razstavi v Tolminu so dobili sledeči posestniki: I. Za bike *a)* darila in diplome: Šorli Fran v Lojeh 80 K, Klemenčič Ant. — Slap 60 K, Dobravec Ivan -- Dolje 40 K, Rejc Ivan — Slap 20 K, Kragelj Ivan — Zatomin 10 K. *b)* nagrada po 10 K: Golja Ivan — Podmelec, Božič Jerne — Ponikve, Čufer Miha — Podbrdo, Rutar Ivan -- Zatomin. Poslednji je dobil tudi diplomu. II. Za krave breje in s teletom *a)* darila in diplome: Leban Jožef — Zatomin 80 K, Leban Blaž — Polubin 60 K, Lazar Jožef — Volče 30 K, Pitamic Anton — Volče 20 K, Gabersšek Miha — Zatomin 10 K. *b)* Samo diplom: I. Košuta — Zatomin. *c)* nagrade po 10 K: Bukovec Š., VolčeTuta A. — Zatomin, Podreka F. — Volče, Bizjak A. — Podmelec, Rutar Fr. — Tolmin, Bravničar Iv. — Tolmin. Fon Tomaž — Kozarsčce. III. Za junica z dvema stalnima zoboma *a)* darila in diplome: Cimprič Josip — Volče 50 K, Škodnik Miha — Kozarsčce 40 K, Bravničar Marija — Tolmin 20 K, Fortunat Ivan — Zatomin 10 K, Sovdat Ivan — Žabče 10 K. *b)* diplom: Hrast F., Čiginj IV. Za telice od 6 mes. naprej brez stalnih zobov *a)* darovi in diplome: Ipavec And. — Volče 80 K, Bukovec Št., Volče 50 K, Drole Jakob 40 K, Majnik J. — Volče 30 K, Kragelj Miha — Podmelec 10 K, *b)* nagrade po 10 K: Fortunat Jož. — Volče, Gabersšek Andrej — Volarje, Fon Jožef -- Tolmin.

Na razstavi goveje živine v Cerknem so dobili darila, oz. nagrade: I. za bike: *a)* darila in diplome: Jeran Andrej — Vrh 70 K, Lapanja Jakob — Šebrelje 50 K, Kobal Ivan — Šebrelje 30 K, Hvala Iv. — Šebr-lje 20 K. *b)* diplome: Močnik Jakob — Gorje, Pirih Anton — Mlaka, Močnik Val. — Ravne. *c)* nagrade po 10 K: Jež Blaž — Cerkno, Močnik Jakob — Poče. II. za krave: *a)* darila z diplomom: Hadolin Jakob — Zakriž 80 K, Mlakar Janez — Št. Viška gora 60 K, Peternelj Miha — Plužnje 40 K, Mavri Jožef — Orehek 20 K. *b)* diplom: Hadolin Jakob — Zakriž, Zajec Andrej — Plužnje. *c)* nagrade po 10 K: Obit Ivan — Zakriž, Bevk Val. — Poče in Rink Štefan — Zakriž. III. za junice: *a)* darila z diplomom: Zajec Andrej — Plužnje 50 K, Klemenčič Jakob — Šebrelje 30 K, Tuškon Matevž — Cerkno 30 K, Lapanja Štefan — Laze 20 K, Peternel Filip — Cerkno 20 K, Močnik Andrej — Bukovo 10 K, Zajec Peter — Lasce 10 K, Zlatoper Andrej — Cerkno 10 K. *b)* diplom je priznan Andreju Zajec iz Pluženj. *c)* nagrade po 10 K: Prebil Fr. — Mlaka, Eržen Ivan — Cerkno, Klavžar Peter — Zakriž.

Na razstavi goveje živine v Kobaridu so dobili darila, oz. nagrade: I. za bike: *a)* darila: Matelič Iv. — Ravne 60 K, Soldat Fran — Idersko 40 K, Šturm Fr. — Livek 30 K, Štih And. — Staro Selo 20 K. *b)* diplom: Mašera Ant. — Livek, Pontar Fr. — Kobarid, Gruntar Iv. Kobarid. *c)* nagrado 10 K Mašera Anton — Livek. II. Za krave in stare junice: *a)* darila z diplomom: Sovdat Marija — Idersko 60 K, Matelič Marija — Peratov 50 K, Kranjec Anton — Sužid 40 K, Volarič Andrej — Staro Selo 30 K, Monfreda Fr. — Idersko 20 K, Pontar Fr. — Kebarid 20 K, Modrijaučič Andrej — Staro Selo 10 K, Kranjec Andrej — Svino 10 K. *b)* nagrade po 10 K: Ivančič Alojz — Kamno, Čebokli Ivan — Sedlo, Bergine Ant. — Idersko, Volarič Ant. — Mlinsko, Bajt Anton — Selo. III. Za junice mlajše: *a)* darilo z diplomom: Perat Miha — Perati 50 K, Šturm Ivan — Livek 30 K, Faletič Jožef — Livek

20 K, Čebokli Andrej — Poroči 10 K. 1) diplom: Juretič Anton — Kobarid.
e) nagrade po 10 K: Zenčič Anton — Robiči, Benedetič Andrej — Idersko,
Gruntar Terezija — Kobarid, Uršič Anton — Kobarid.

Zapisnik

občnega zbora „Goriškega kmetijskega društva“ dne 18.
oktobra 1906 v hotelu „pri zlatem jeleru“ v Gorici.

Dnevni red:

- 1) Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora;
- 2) Poročilo o društvenem delovanju v l. 1905 in 1906;
- 3) Dopolnilna volitev v osrednji odbor;
- 4) Volitev dveh pregledovalcev računov;
- 5) Pretresovanje in potrditev računov in bilance za l. 1905;
- 6) Pretresovanje in potrditev proračuna za l. 1907;
- 7) Morebitni predlogi v smislu § 14. društvenih pravil.

Ob 11. konstatuje preds. A. Jakončič sklepčnost zborovanja; omenja da je bilo zborovanje pravilno razglašeno; predstavi vladnega in zastopnika c. kr. namestništva, komisarja g. barona Baum pl. Appelshofen, naznanja, da je l. podpreds. gosp. dr. Alojzij Franko svojo odsotnost brzojavno opravičil, nato prestopi na dnevni red.

1. Pri tej točki predlaga M. Zega, da bi se opustilo čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora z ozirom, da je bil isti že v listu objavljen; ta predlog se sprejme in opusti čitanje in potrdi zapisnik zadnjega občnega zbora.

2. Tajnik prečita svoje poročilo o društvenem delovanju, ki se glasi:

Slavni zbor!

To poročilo bi moralo obsegati delovanje društva v l. 1905, z ozirom na to pa, da je društvo začelo delovati šele proti koncu leta 1905, toraj da ni moglo še v tem letu pokazati, dovolj uspehov in z ozirom na velik pomen društva, ki ima rajširše polje za svoj delokrog, zdi se mi umestno pustiti navadnejše podatke iz te dobe na strani, ker se jih razvidi dovolj jasno iz bilance in posvetiti večjo pozornost vprašanju, kako je bilo društvo med sodeželani in oblastnijami sprejeto in kakšen pogled ima v bodočnost, vse to na podlagi izkušenj od časa vstanovitve do danes.

Slavni zbor! Gotovo je vsakemu znano, da uživa naša dežela vsled ugodne geografične lege in izbornega našega podnebja, prednost pred raznimi drugimi kronovinami v državi, in da pridejo te razmere vsled nove bohinjske

železnice še mnogo več v poštev, je danes tudi vsakemu izmed vas, cenjeni zborovalci, znano.

Naša dežela je v prvi vrsti poljedelska; sicer imamo še mogočne neizkoriščene vodne sile na razpolago, ki bodo enkrat vporabljene oživele mnogo velevažnih obrtnijskih in industrijskih podjetij; a dežela kot taka bo vsled ugodnega podnebja, bližine morja in na eni glavnih svetovnih železnih cest, ostala zelo važna po svojih poljedelskih pridelkih in izdelkih.

Da ta stran produkcije naše dežele ni prišla do sedaj do prave veljave, so krive razne razmere, po veliki večini pa tudi mi sami; šele v zadnjem času, ko je postajalo naše gospodarsko življenje neznosno, ko se je začelo že ljudstvo vsled pomanjkanja dohodkov izseljevati, zganili smo se in stopili na pravo pot, pot samopomoči, in organizirali smo se.

Največji optimisti niso pričakovali takega zanimanja za društvo po naše deželi, kakor je v resnici bilo; trumoma so se začeli priglašati člani iz cele dežele, in danes, po preteku komaj enega leta, štejemo že nad 1500 rednih družtvenikov in mnogo ustanovnikov.

Visoka vlada, ki nas je vže ob ustanovitvi društva vsodbujala, nam je ostala tudi naprej naklonjena, nam je tudi ponovno izkazala svoje zaupanje in nas je krepko podpirala.

Najlepše izkazala so številna županstva zaupanje v naše društvo potom resolucij na visoko vlado, kjer izjavljajo, da smatrajo edino naše društvo kot zastopnika kmetijskih interesov v deželi.

Iz naštetega se razvidi, da smo na pravi poti, da imamo dovolj zaslonbe in to nam daje pogum, da moremo vztrajati in se lotiti dela, ki mora celo deželo povzdigniti na stopinjo, ki jej pritiče ravno vsled njenih ugodnih razmer.

Društveno delovanje do danes koncentriralo se je v glavnem z nabi- ranjem udov in v ta namen so se vršili po celi deželi razni shodi združeni s podučnimi predavanji.

Nadalje je društvo preskrbilo svojim članom razne kmetijske potrebščine, umetna gnojila, poljedelske stroje in drugo; da se je ta stran društvenega delovanja tako lepo razvila, je v prvi vrsti zasluga nekaterih naših rodoljubnih članov, ki so s svojim osebnim jamstvom priskrbeli društvu potrebno obratno glavnico, za kar jim tiče iskreno pripoznanje.

Društvena naloga bode tudi zanaprej kar mogoče več članov pridobiti, kajti čim več bo članov, tem več se bo dalo pravo društveno delovanje izvrševati.

Društvenikom se bode tudi v bodoče preskrbjevalo razne kmetijske potrebščine, če prav ni to glavna naloga našega društva in sicer se bo to izvrševalo radi tega, da se društvenikom potrebno, ceno in dobro blago preskrbi in res le tako, ki je našemu posestniku v korist in da se ga s tem tudi obvaruje pred špekulativnimi in brezvestnimi tvrdkami, ki dandanes nevednost našega kmeta izrabljajo na ta način, da jim z veliko reklamo in lepimi besedami vsiljujejo popolnoma brezpotrebno, slabo ali ničvredno blago.

Dohodki, ki se pri prodaji teh potrebščin stekajo, krijejejo društvu upravne stroške in teh bo vedno več, čim bolj se bode društveno delovanje

razvijalo. Omenjal sem, da glavna naloga našega društva ni razprodaja kmetijskih potrebščin, kakor bi mogoče kdo mislil, in to po pravici.

Človeški duh je v zadnjem času velikansko napredoval, socialne razmere so se radi tega spremenile, kajti vsak stan je začel izkoriščati sadove tega napredka in začel uporabljati razne iznajdbe in nove izkušnje.

Vsled tega razširilo se je tudi znanje kmetijstva v vedo, ki omogoči. kmetovalcu, ako jo količkaj obvlada, da si z manjšim trudom svoje blagostanje in boljšo eksistenco zagotovi.

Žalibog se večina naših posestnikov teh ugodnosti ne zaveda in zre obupno v prihodnjost, ker čuti le slabo stran napredka t. j. splošno draginjno, sami pa si ne znajo pomagati in to je, kar mora naše društvo poznati.

Naloga društva bode razne statistike sestavljati, kajti, šele ko natančno vemo, kako in kaj pridelamo, kako to v denar spravljamo, bo mogoče nadaljno delo, ki bo obstajalo v glavnem v tem, da povzdignemo trgovino z deželnimi pridelki, da zboljšamo način pridelovanja, da razdelimo racijonelno proizvajanje raznih pridelkov in izdelkov na način, ki je najbolj dobičkonosen za dane razmere.

To vse dosežemo s podukom in s tem, da uzorne in za napredek vnete posestnihe podpiramo.

Delo naše ni lahko in predno se naše želje količkaj vresničijo, pretečejo leta; a to nas ne sme oplášiti, kajti ako se sami ne zganemo, pride podjeten tujec, ki nas bode tega učil in nam s časom tudi na naših lastnih tleh ukazoval.

Da se temu izognemo, treba da vsi složno nastopimo in da se s vztrajnostjo in z vnemo lotimo dela, ki nas še čaka.

Društvo kot tako bode vže sedaj skrbelo, da se najnujnejšim nedostatkom odpomore, posebno kar se tiče živinoreje.

Društveni odseki so si za povzdigo raznih panog sestavili načrt, po katerem se hočejo poprijeti dela, visoka vlada nam bo gotovo tudi naklonjena, ostane toraj na Vas cenj. društveniki, da tudi zanaprej tako vzgledno vztrajate pri društvu, ki se je lotilo dela povzdigniti ugled naše dežele, zboljšati blagostanje Vam in Vašim potomcem. Se sprejme na znanje.

3. Preds. omenja, da bi se morala vršiti dopolnilna volitev pismeno, če kedo ne prijavi kak drugi konkretni predlog, pretrga zatorej zborovanje za par minut v svrhu, da se zborovalci odločijo in dogovore za to volitev.

Pri zopetni otvoritvi zborovanja predlaga g. Ivan Saunig odbornikom g. Vincenca Sorčič: se soglasno sprejme. (Konec pride.)

Proračun Goriškega kmet. društva za leto 1907.

D o h o d k i		Kron	I z d a t k i		Kron
Zap. štev.	Poglavje		Zap. štev.	Poglavje	
I.			I.		
1	Pristopnine	100	1	Plače in nagrade tajniku in uradniku	3000
2	Letnine 1600 članov a 3 Krone	4800	2	Najemnina društvenega urada	400
3	Ustanovnine	50		a) Postrežba v uradu	50
4	Tiskovine	20		b) Pisarniške potrebščine	200
	Podpore	3000		c) Poštni stroški, brzozjavi itd.	100
II.	Naročnina družtv. glas. 600 à 2 Kr.	1200		d) Kurjava in svečava	50
III.	Inserati	600		e) Razni drugi	36
IV.	Predplačila in dr.	46	3	Potovanja	300
V.	Kmetijske potrebščine in dr.	3400	1	Za knjige in časopise	300
VI.	Razni drugi	300	1	Društveno glasilo:	
				a) Nagrada uredniku	1200
				b) Tisek	2400
				c) Razpošiljatev	160
				d) Znamke in $\frac{0}{10}$ za inserate	1120
				e) Klíšeje in podobe	200
				Kmetijske potrebščine:	
				• Najemnina skladišča	600
				Dnine	400
				Prevoznine	600
				Razni drugi	150
				Obresti posojil	1000
				Kalo v skladišču	600
				Inventar	250
				Razni drugi	400
				Skupaj	13516
				Skupaj	13516